

ЗАНАЯТИТЕ В с.ОСИКОВО – МИЛАНОВО

Основните дейности на осиковци, с които осигурявали прехраната на семействата си, са били главно земеделие и животновъдство. Упражняването на занаяти било допълнителна дейност. За особено развитие и постижения в занаятчийството в Осиково-Миланово не може да се говори. Няма изтъкнати представители, добили по-широка известност в района. Занаятите се развивали и упражнявали в селището, за да задоволяват нуждите на местното население. Освен това хората, които ги упражнявали, със спечелените средства подпомагали издръжката на семействата си.

Каквото можели, хората изработвали сами в дома си. За по-сложни и трудни дейности се обръщали за услуга към майстори, които по различни начини са придобили определени умения. Преди всичко тези майстори имали вътрешна потребност да се занимават с тази дейност, т.е. нещо ги теглело към този занаят. Едни усвоявали занаята от дядовци и бащи, други се обучавали при по-стари майстори, някои се явявали на изпит пред специални комисии, за да придобият правата на майстори. След средата на 20 век желаещите да практикуват даден занаят се обучават в специализирани професионални училища. Най-тежък бил занаятът на ковачите и подковачите на добитък. Трудностите идват от това, че работят с желязо и огън. Затова и представителите на този занаят са малко. За да си клепнат мотиките, секирите, ралниците, ножовете, селяните ходели при Гьона Глухчов – ковачо, след него при сина му Цено Гьонов. Димитър Николов Глухчов, внук на Гьона и племенник на Цено, учил във Враца за касапин и случайно попаднал в ковачница. Интересът му бил толкова голям, че се отказал от касаплъка и усвоил този труден занаят, за да стане най-добрия майстор-ковач за своето време. Ковачът има собствена ковачница-видня, с всички принадлежности и инструменти. След смъртта на Цено Гьонов при него ходели за услуга от цялото село. Добри майстори ковачи били и Гьона Караконджов, Спас Кръстев Ружин, Илия Ценов Кюхов и др. Освен ковачи в ковачницата, споменатите подковавали и добитък. Това е също труден занаят и изисква сила, умение и търпение. Като подковачи на животни са известни и Борис Коцов Асански, Исая Ангелов Лилов, Георги Йорданов Бърцов и други. Ковачите обикновено умеели да правят и коли, били колари. Димитър Николов умеел много добре да изработва колелетата. Тук се изискват освен ковашки и дърводелски умения, инструменти, приспособления, които той имал в изобилие.

По-разпространен занаят е шивачеството. Шиело се предимно ръчно до внедряването на шевни машини през 20 век. Кроели дрехите с "теркове"-еталони. Скроена от майстор обикновена дреха можел да ушие почти всеки. По-специалните дрехи се шиели от майстори-шивачи. По-известни майстори в миналото били Здравко Петров Василски, Иван Ценов Бърцов, Йордан Димитров Начков, Симеон Коцов Зоров, Илия Ценов Кюхов и др. Симеон Зоров, Иван Бонов и Иван Ценов Бърцов имали шивалня в Глухчовата къща в центъра на махала Гувна и там приемали поръчки за ушиване на дрехи. Това е около средата на 20 век.

След средата на 20 век обикновено момичета се обучават в специализирани училища, главно във Враца, и стават шивачки. Шиели дрехи от фабрично произведени памучни и вълнени платове на собствени шевни машини „Сингер“, „Кьолер“ и др. Известни шивачки са Тодорка Тодорова

Асанска, Еленка Ангелова Дафинова, Иванка Димитрова Делииванова, Александра Димитрова Трупльова и др. Макар и малко, имало такива майсторки, които на специална машина правели красиви бродерии за блузи, ризи и други дрехи. Известна такава е Еленка Иванова Сивчова, която починала като девойка и не могла да развие напълно своя талант. Към шивачите трябва да се отнесат и майсторите на кожуси. В миналото всеки е носел кожух и калпак, дори децата. Кожусите били без ръкави, с ръкави, дълги до коленете, някои подплатени и украсени за празнични дни. За да стане на кожух, кожата трябва да бъде специално обработена - щавене, стържене, боядисване. Обикновено вълната е от вътрешната страна. Хубавият кожух става от добре обработена кожа и това е изисквало голям майсторлък. Известни майстори кожухари са Коца Ангелов и Никола Иванов Червенков. Кожите за калпаци също изисквали специална обработка. Правели се от агнешки кожи с вълната навън. Калпаците се правели по два начина – с леко заострени дъна и с прави дъна. Последните наричали равнец. Като майстор на калпаци е известен Георги Тодоров Червенков.

Плетените дрехи се изработвали по-лесно, тъй като преждата веднага след изплитането се превръща в дреха. В по-далечното минало жените сами изработвали плетивата на една, две и пет игли. През 20 век се внедряват плетачни машини, които в голяма степен улесняват жените. Плетат се чорапи, блузи, поли, качулки, жилетки, пуловери и др. Известни майстори-плетачи на машини били Санда Иванова Анджийска, Сава Петрова Асанска, Петър Гъонов Асански, Петра Александрова Гацина (Кьонина), Петра Делииванова, Вела Димитрова Пешунска, Венка Георгиева Ценева (Пенева).

Традицията да се изработват дрехи чрез плетене е жива и днес, но това е преди всичко за удоволствие на жените. Нуждите от трико се задоволяват предимно с фабрично изработени изделия. В по-далечно минало преждите и платовете хората боядисвали с природни материали – корени, листа, кори от дървета, плодове. Те предпазвали от вредители. Получавали се здрави трайни цветове, които са оцелели и до днес. След появата на химически багрила през 20 век вече се боядисва и с тях. Това провокира и появата на майстори-бояджии. Най-известен след 30-те години до смъртта си е Ангел Георгиев Червенков –Торбов. Усвоил занаята при майстор в с.Голямо Пещене, Врачанско, явил се на изпит пред специализирана комисия във Враца и придобил майсторско свидетелство. В работата си проявяваше усет на самобитен художник.

Строителството на жилища е преди всичко дело на самите собственици. В строежа участва цялото семейство, но изпълнението на най-важните операции се ръководи и изпълнява от майстори, за да бъде здрава и удобна къщата. През годините са се “обучили” много майстори строители – Георги и Йордан Бърцови, Стоян Тужов, Цено Колов Делииванов, Никола и Асен Дафинови, Гоца Глухчов, Иван Василев Главчов, Цветко Георгиев Главчов, Цветко Алексов, Георги Коцов Пандов, Славейко Ангелов Асански, Димитър Ангелов Коцов и много други.

В миналото жилищата са строени примитивно – дървена конструкция, стените от плет, покривите със слама или плочи. Затова много рядко се срещат останки от жилищни сгради. В по-ново време – втората половина на 20 век, къщите се строят с тухли и бетонни плочи между етажите. Тухлите се правят на място от цигани или се купуват фабрични. Покриват се с цигли. Това изисква много

добри умения и е високо отговорно. Затова и майсторите трябва да са много добри.

За да се направи една сграда – къща за живеене или стопанска, се влага много дървен материал и дялани камъни. Камъни са обработвани по специални начини и за водениците. Преди всичко трябва да се подберат подходящи по структура камъни и след това да се одялат и оформят – било за къща, било за воденица. Като най-добри каменоделци са известни Мито Кръстев Торбов, Цветко Митов Торбов, Цено Колов Делииванов.

Варджийството е занаят, който се е развил в миналото благодарение на природните дадености – варовиковите скали са прекрасен изходен материал за добиване на вар. В Осиково е имало над 10 варници на различни места из района. Варта се добива чрез изпичане на камъка в специални пещи. Изсичането на дърва за варниците е спомагало за подмладяване на гората. Варта се използвала за строителство на място и за продажба. С това хората са печелели пари и затова го причисляваме към занаятите. С тази работа някои са изхранвали семействата си. Варници са притежавали Зоровци, Трупльовци, Нодинци и др.

В Осиково е имало много воденици – над 10 на брой, въпреки че водните ресурси са малко. И това е занаят, който е бил привилегия на определени хора. Освен че са построили воденицата, тези майстори са знаели кога и как могат да направят брашното хубаво – едно за качамак, друго за хляб, трето за баница, това са тънкости на занаята. Известни майстори воденичари били Иван Влаов, Гьоша Режов, Гьона Кюлтин, Гьона Зеленков, Киро Николов Режов, Цено Колов Делииванов, Димитър Петров Жильов, Цветко Митов Торбов и др.

През 30-те години на 20 век Димитър Петров Дафинов се завръща от гурбет в Америка и със спечелените пари построява мелница, задвижвана с мотор. С това се решава окончателно въпроса с брашното на селяните. Брашното е със съвсем ново качество, съответно и хлябът е по-добър.

Нуждите на населението са наложили и един друг занаят – производство на сирене. През летния сезон овцете се изкарват в планината и там лагеруват, правят се така наречените бачии. Преработвали млякото на сирене, като за закваска използвали сирище от млади агнета. Този занаят изисква голям майсторлък и не всеки можел да го практикува. Преди всичко трябва да се знае колко сирище се слага на определено количество мляко, колко топло трябва да е млякото при подсирването, колко време трае процеса на подсирване и най-важното – как се съхранява готовото сирене до узряването му. Майсторите се наричали бачове. Съхранявали сиренето в каци под буковата сянка и го раздавали на хората в края на сезона. Днес може да изглежда шокиращо, но без никакви консерванти и подобрители, без специални камери за отлежаване, сиренето се запазвало здраво до следващото. Може би защото са го правели добри майстори и от мляко. Както сиренето, така и за туршиите, за киселото зеле, за крушовата туршия, за ракията и виното, а понякога и за вода, хората са имали нужда от дървени съдове – каци, качета, бурета, бъчви и т.н. За целта насреща били майсторите-бъчвари. Не са били много, но са се справяли добре. Известни майстори бъчвари са били Иван Жильов, Младен Георгиев Бръмбаров, Иван Георгиев Видин, Петър Иванов Пенчов и др. Такива съдове са купувани и от панаира във Враца.

Българинът е умее да уважава и почита всеки занаят, затова както в православния, така и в народния календар са определени дни, на които се

почита една или друга професия и тези, които я упражняват. Така са възникнали професионалните празници, които от най-далечно минало до днес се тачат и празнуват в България.

Събрано и написано от Цветана Динова
с.Миланово (Осиково)
2008 год.